

Sažetak

Treći izvještaj o evaluaciji Komiteta eksperata temelji se na političkoj i pravnoj situaciji koja je preovladavala u vrijeme posjete Komiteta eksperata Bosni i Hercegovini na terenu u decembru 2021. godine.

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima stupila je na snagu u Bosni i Hercegovini 2011. godine i primjenjuje se na sljedećih 15 jezika: albanski, češki, italijanski, jidiš, ladino, mađarski, njemački, poljski, romski, rumunski, rusinski, slovački, slovenački, turski i ukrajinski.

Komitet eksperata i dalje navodi da složena ustavna struktura Bosne i Hercegovine s nekoliko nivoa vlasti i raspodjele nadležnosti ne olakšava provođenje obaveza iz Povelje. Jasno se uočava nepostojanje koordinacije između vlasti na državnom nivou, vlasti u entitetima i kantonalnih i općinskih vlasti. U prethodna dva ciklusa monitoringa snažno je preporučeno usklađivanje zakonodavstva s Poveljom na svim tim nivoima, ali u trećem krugu monitoringa nije ostvaren značajan napredak. Iako pravni okvir koji je na snazi na državnom nivou pruža osnovu za zaštitu manjinskih jezika, u praksi visoki pragovi i neusklađenost zakonodavstva na nižim nivoima i dalje za posljedicu imaju nizak nivo provođenja obaveza iz Povelje.

Komitet eksperata sa žaljenjem je konstatirao generalno nizak nivo svijesti o Povelji među govornicima manjinskih jezika i članovima njihovih udruženja, uprkos naporima Savjeta Evrope i njegovog Ureda u Sarajevu u tom pogledu. Od državnih organa se traži da podijele Povelju i preporuke izvještaja o evaluaciji i razgovaraju o njima sa svim zainteresovanim stranama te da se konsultuju s govornicima o koracima neophodnim za djelotvorno provođenje Povelje. Manjinski jezici su uglavnom odsutni u javnom emitovanju i u većini slučajeva ne postoje posebni programi na tim jezicima. Takođe su neophodni koraci za podizanje svijesti o jezicima manjina u društvu u cjelini.

Nastava manjinskih jezika i dalje je gotovo potpuno odsutna u javnom obrazovanju. Nisu riješeni problemi nedostatka nastavnih materijala i nepostojanja obuke nastavnika. Kurseve jezika uglavnom organizuju i finansiraju udruženja govornika, „države matice” i sami govornici manjinskih jezika. Komitet eksperata ponavlja svoj stav da je za djelotvorno provođenje potrebno više napora od strane državnih organa jer su oni odgovorni da osiguraju finansijsku pozadinu i uvedu nastavu jezika manjina u javno obrazovanje.

Manjinski jezici su odsutni u sudskim i upravnim postupcima jer pravni okvir nije u skladu s Poveljom. Nijedna opština nije usvojila zvanične nazive mjesta na jezicima manjina niti se oni koriste na natpisima s nazivima mjesta ili ulica uprkos finansiranju i tehničkoj stručnosti koje nude Savjet Evrope i Evropska unija.

Finansiranje kulturnih projekata nacionalnih manjina još uvijek nije transparentno i sistematično. Čini se da govornici manjinskih jezika nisu svjesni postojećih šema finansiranja zasnovanih na projektima, a suočavaju se i s poteškoćama u poštovanju propisa.